

MAANÕUKOGU

Protokoll nr. 46.

Koosolek 2. oktoobril 1917 kubermangu lossi Valges saalis, Tallinnas, Toompeal.

Ilmunud oli 42 maanõunikku: J. Raamot, A. Kohver, H. Kask, K. Virma, A. Birk, H. Reiman, J. Ümarik, H. Pöhl, O. Strandmann, Joh. Kukk, Jul. Seljamaa, A. Veiler, Juh. Januson, A. Kurrikoff, H. Riberg, T. Kuusik, J. M. Ainson, J. Koort, K. Parts, J. Sihver, H. Pöögelman, Victor Neggo, J. Anvelt, A. Podrätshik, Piip, M. Martna, A. Leetsmann, H. Kruus, M. Kiirats, K. Ast, Ar. Vallner, J. Reintam, A. Ennemuist, J. Vilms, J. Temant, J. Kalm, N. Köstner, Hans Roos, J. Jaakson, P. Johanson, K. Päts, Max Bock.

Koosolekut juhatab A. Vallner.

Protokolli kirjutab M. Kiirats.

Juhataja avab koosoleku kell 5 p. l.

1. Päevakorra täiendamine.

Päevakorra täienduseks paneb A. Birk ette evakueerimise küsimuse lahendamiseks punkti päevakorrale võtta, nimelt asutuste korraldamist nende asemele, mis ära evakueeritakse, kuid hädasti tarvili- kud on, ja selle kohtukomisjoni liikme valimist, mille ülesanne on revolutsiooni ajal vangistatud isikute kuritegevust uurida.

2. Telegrammid.

H. Piip teatab, et on telegramm tulnud ametkondade vahelise nõukogu asjus siseministeeriumi juures, kuhu asemikku tuleb valida. (*Vaata lisad nr. 10 ja 11*).

3. Päevakorra vastuvõtmine.

Päevakord võetakse järgmiselt vastu:

1. Küsimused, mis Tallinna evakueerimisega ühenduses on.
2. Maanõukogu uute valimiste alusmõtted.
3. Maanõukogu kodukord kolmandal lugemisel.
4. Maavalitsuse ja maakonna valitsuse tervishoiu osakonna instruksioonid kolmandal lugemisel.
5. Sunduslik määrus külgehakkavate haiguste registreerimiseks Eestis.
6. Valla piiride küsimus.
7. Ajutise hindamise toimekonna korraldus teisel lugemisel.
8. Kohtukomisjoni liikme valimine.
9. Ametkondade vahelise nõupidamise asemiku valimine.
10. Rekvireerimise komisjoni liikme valimine.

4. Tallinna evakueerimise küsimus.

Sihver seletab, et Tallinna evakueerimise puhul kaks kroonu keskkooli seisma ja 1000 õpilast ilma õpetuseta jäävad. Soovitab eestikeelega keskkoolisid avada, sest muidu võib sõjavägi ruumid enese alla võtta. Posti asjus peab sammusid astuma, et postiasutused viimase võimalu- seni Tallinna jääksid.

A. Birk: Posti äraminemiseks ei ole praegu veel mingisugust tarvidust. Tuleb nõuda, et postivalitsus siia jääks, ehk kui post ära läheb, siis mingisugune korraldus tuleb selle asemele luua, kas iseseisev ehk Maavalitsuse osakond.

Kooli valitsuse ülesandeks jääb hoolitseda, et nende koolide õpilased, mis evakueeritakse, haridust jätkata saaks. Aresti majade eest tuleb hoolitseda. Kohtu asutused peavad kohale jääma, aga kui neid siiski peaks evakueeritama, siis tuleb kavatsus välja töötada, kuidas nende asemele uusi luua. Kavatsuse väljatöötamine juriidilise komisjoni kätte anda. Niisama tuleks teadaandmisega rahva poole pöörduda, et Maanõukogu rahva elu juhtimise ja korraldamise enese kätte võtab.

O. Strandmann pärib Maavalitsuselt teateid, kui suurel ulatusel on kavatsatud evakueerimist toime panna.

J. Raamot annab seletust, et koolidest tahetakse kõiki kroonu kooli õigustega koolisid ära viia. Peab hoolitsema, et linna omavalitsus asju enese kätte võtaks. Muude asutuste evakueerimise kohta ei ole kindlaid teateid.

H. Piip täiendab evakuatsiooni küsimust. Maanõukogu on juba varemalt otsustanud nõuda, et kõik asjad, mis kubermangu komissari võimkonda kuuluvad, saaksid Maanõukogu kätte üle võetud. Seda peaks praegusel silmapilgul iseäranis rõhutama ja evakueerimist nii- palju, kui võimalik seisma panema.

K. Parts seletab, et ei ole praegu tarvidust kõikide nende asutuste evakueerimiseks, mis kubermangu komissari teadaandmisel on nimetatud. Nendest võib küll üksikuid osasid välja viia, kuid elulisemad ja tarviliikumad osakonnad peaksid viimase võimaluseni töötama. Kui aga Venemaa meid siiski maha jätab, siis peame endid ise korraldama.

A. Vallner teeb ettepaneku komisjoni valida, kes ettepanekud välja töötaks ja õhtusel koosolekul Maanõukogule ette paneks.

A. Birk teeb ettepaneku, et komisjon saaks valitud, kes läbikäimisesse astuks nende korraldustega, kes juba evakuatsiooni lahendamise kallal töötavad.

K. Ast: Meil tuleb selles sihis töötada, et neid aukusid täita, mis evakueerimise läbi tekivad, aga evakueerimise ärahoidmiseks ei saa midagi teha. Kui uued korraldused saavad loodud, siis muudugi selle sihiga, et need korraldused ka siis töötab saavad, kui Maa okupeeritakse.

A. Vallner: Koolide evakueerimise ja allesjätmise asjus peab ka rahvakoolide direktiooni silmas pidama. Kui rahvakoolide direktioon ära läheb, siis jäävad ka need krediidid ära, mis direktiooni kaudu valitsuselt kooliõpetajatele anti ja kooliõpetajad jäävad ilma palgata.

O. Strandmann paneb ette kõikide evakueerimisega ühesolevate küsimuste lahendamist Maavalitsuse kätte anda.

Maavalitsuse esimees J. Raamot seletab, et töö rohkuse pärast Maavalitsusel ülesanne üle jõu käib ja sellepärast komisjon tarvilik on, kes kaasa aitab.

Komisjoni valitakse ühel häälel J. Sihver, T. Kuusik, J. Januson ja J. Koort.

5. Maanõukogu valimisseaduse alusmõtted.

Maanõukogu valimisseaduse alusmõtted kannab ette H. Piip. (*Vaata lisa nr. 1*).

Pöhl paneb ette rootsi valdadest üht iseäralist ringkonda luua, et rootslastel üks esitaja Maanõukogus kindlustatud oleks.

J. Anvelt teeb ettepaneku, et valimise õigus kõikidel 18 aastast peale oleks.

K. Päts vaidleb Pöhli ettepaneku vastu, sest üksikuid väiksemaid rahvusi on meil mitu ja selle põhjusemõtte õigeks tunnistamisel tuleks neile kõikidele kindel esitus määrata. See teeks aga asjata valimise seaduse väga kirjuks.

Otsustatakse rootsi rahva esitaja küsimus jätta lahtiseks.

O. Strandmann paneb ette Maapäeva saadikute arvu saja peale kindlaks määrata.

M. Martna soovib Maapäeva saadikute arvu võtta, kas 10, 12 ehk rohkem tuhande pealt üks.

J. Vilms räägib 120 Maapäeva liikme poolt. Peab kindlaks määrama, mitme aasta pärast üksikute ringkondade saadikute arvu revideeritakse.

H. Pöggelmann soovib valimise aluseks võtta, mitte rahva arvu, vaid valijate arvu.

J. Vilms teeb ettepaneku Maapäevale 120 saadikut valida ja valimisringkondi volitusaja lõpul revideerida.

O. Strandmanni ettepanek (100 Maapäeva saadikut määrata) saab 13 häält, J. Vilmsi ettepanek (120 Maapäeva saadikut) saab 9 häält.

Sellega on alusmõte paragrahv 5 ümberlükatud.

§ 10-st jäetakse verstade ja elanikude arv välja.

§ 11 langeb välja.

6. Valimised.

Siseministeeriumi juures asuva ametkondade vahelisel nõupidamisel liikme valimine lükatakse tagasi, sest et H. Piip juba sellest nõupidamisest osa võtab ja Maanõukogu soovisid toetada teab.

Kell 8 määratakse 15-minutiline vaheaeg.

7. J. Sihver'i erakorraline teadaanne koolikrediitide üleandmise kohta.

Peale vaheaja saab sõna J. Sihver erakorraliseks teadaandmiseks. J. Sihveril on teateid, et rahvakooli direktorile juba 15. septembrikuu päeval käsk on tulnud kõik krediidid Maavalitsusele üle anda. Küsitud kuraatorilt järele, kuid seniajani pole veel vastust tulnud. Teeb ettepaneku saadikuid kuraatori juurde saata, et see direktorile ette kirjutaks krediitide üle anda.

Peale selle tehakse ettepanek ühes P. Põlluga maanõunikud K. Parts ja A. Podrätshik saata. Ettepanek võetakse vastu.

J. Raamot seletab, missugused asutused ja mil viisil peavad esialgu Tallinnast evakueeritud saama — kubermangu komissari seletuse järele. Komissar on selle vastu, et evakueerimist kõiges täiuses saaks ette võetud.

8. Eesti Ajutise Maanõukogu kodukord.

Võetakse Maanõukogu kodukord kolmandale lugemisele.

Kodukorra kannab ette J. Vilms. (*Vaata lisa nr. 2 ja prot. nr. 40, lisa nr. 1*).

§ 66-s polnud A. Vallneri ettepanek üleval, et sessiooniist osavõtmiseks nimetatatakse, kui nõunik vähemalt pooltest sessiooni koosolekutest osa on võtnud. A. Vallneri ettepanek võetakse sisse.

§ 67 kohta teeb J. Vilms ettepaneku seda paragrahvi välja heita.

Koosolek otsustab, et III lugemisel sisuliselt paragrahvi muuta ei saa.

§ 67 võetakse vastu.

Eelnõu võetakse III lugemisel ühel häälel lõpulikult vastu ja antakse redaktiooni komisjoni kätte. (*Vaata lisa nr. 3*).

9. Maavalitsuse tervishoiu-osakonna ajutine juhatuskiri.

Maavalitsuse ja maakonna valitsuse tervishoiu juhatuskiri III lugemisel. Aruandja dr. K. Konik kannab ette Maavalitsuse tervishoiu osakonna ajutise juhatuskirja (*vaata lisa nr. 4*).

Eelnõu võetakse vastu ja antakse redaktsiooni komisjoni.

10. Maakondade ehk linnade tervishoiu-osakonna ajutine juhatuskiri.

Maakondade juhatuskiri võetakse vastu ja antakse redaktsiooni komisjoni (*vaata lisa nr. 5*).

11. Tervishoiu hoolekandjate juhatuskiri.

Tervishoiu hoolekandjate juhatuskiri võetakse kolmandal lugemisel vastu ja antakse redaktsiooni komisjoni (*vaata lisa nr. 6*).

12. Maapäeva sunduslik määrus külgehakkavate haiguste registreerimise kohta Eesti kubermangus.

Sunduslik määrus külgehakkavate haiguste registreerimiseks Eestis võetakse esimesel lugemisel vastu (*vaata lisa nr. 7*).

13. Ajutise hindamise toimkonna korraldus.

Ajutise hindamise toimekonna korralduse eelnõu kannab teisel lugemisel Maavalitsuse administratiiv-osakonna juhataja N. Kõstner ette (*vaata lisa nr. 8*).

§ 16 kohta loetakse tarvilikuks, et see § 13 juurde märkusena juurde saaks lisatud.

Eelnõu võetakse teisel lugemisel vastu.

14. Valimised.

Viljaostmise ja muretsemise komisjoni valitakse maanõunik H. Riberg K. Asti asemele, kes tagasi on astunud.

15. Koolide evakueerimise küsimus.

J. Sihver seletab, et Tallinna linnavalitsuse hariduse komisjon samme astub, et kroonu keskkoolide ruumid ja inventar linna omavalitsuse asutuste kätte läheks. Lastevanemate komitee Aleksandri gümnaasiumis tahab nõuda, et koolitöö edasi kestaks.

Teeb ettepaneku, Maanõukogu tehku hariduseosakonna juhatusle kohuseks, et ta eelplaani välja töötaks, mil viisil kroonu koolide ruumid ja inventar koha-

likkude omavalitsuste kätte üle läheks. Selleks tuleks üldine instruksioon välja töötada.

J. Raamot: Koolide evakueerimise kohta iseäralikka käskusid ei ole — koolid käivad nende määruste alla, nagu muud kroonu asutused. On olemas XII armee juhataja määrus, et need koolid evakueerida tuleks, mis abiraha saavad.

Avaldati soovi, et ühes komissariga Maavalitsuse esitaja komendandi juurde läheks. Hra Raamot lubas seda oma hoolde võtta.

Otsustatakse: Küsimuste otsustamine homseks jätta.

16. 7000-rublalise laenu küsimus.

J. Temanti ettepanek (*v. lisa nr. 9*). 7000 rublalise laenu asjus, et veksellinna pangast Maavalitsuse poolt välja lunastatud saaks, et asja vormilisele alusele seada ja isiklikust vastutusest Maanõukogu juhatus vabastada, võetakse vastu.

H. Pöogelmann teeb ettepaneku, et Maavalitsus selle asja tehniliselt ära õien-daks. Koosolek võtab selle ettepaneku vastu.

J. Vilms (*allkiri*).

H. Kask (*allkiri*).

J. Temant (*allkiri*).

LISAD.

LISA nr. 1.

Valimise seaduse alusmõtted.

1. Valimine sünnib üldise, otsekohese, salajase ja ühesarnase valimisviisi järele, proportsionalse esituse alusel.

2. Aktiivse valimise õiguse tingimised on samad, mis Asutava Kogu valimise juures, kõikidel kohalikkudel elanikkudel (päriselanikkudel); passiivne — neil ja kõikidel, kes maalt pärit.

3. Proportsionalne süsteem väljaarvamiseks ja valimise toimetamiseks on Soomes maksev süsteem.

4. Valimise ringkonnaks on maakond ühes linnaga, kuid valijatel jääb õigus ka teise ringkonna nimekirja eest hääletada.

5. Üks asemik arvatakse 12000 elaniku peale (rsp. 10000 peale, resp. kokku 100 saadikut).

6. Valimine sünnib seaduslike kude (ringkonna büroo poolt valimistavate) nimekirjade abil, mida võib enne büroost ära tuua ehk valimise päeval võtta.

7. Nimekirjade (valijate) kokkuseadmine on valdade ja linnade käes. Nimekirjade kontrollist võtavad osa kohtuasutused. Ajutiselt, kuni kohtu muutmiseni,

nimekirjade kokkuseadmise parandamine on omavalitsuskondade organide poolt loodud ajutiste komisjonide hooleks.

8. Valimisekomisjonides ja healteandmiste komisjonides on omavalitsuskondade esitajad, ja, kui kohtud uuendatud, ka kohtuvõimu esitajad.

9. Healteandmine sünnib valdades ja linnades. Valimine sünnib kolmel päeval — laup. k. 12—9, pühap. k. 9—9 ja esmasp. k. 9—12 l.

10. Nendes valdade osades, mis vallamajast üle 5 versta kaugel ja kus vähemalt 100 valijat, peab vald lisa healteandmise komisjoni asutama. Linnades ja alevikudes, kus elanikkude arv üle 3000, tuleb samuti iga 3000 elaniku kohta lisahealteandmise komisjon.

11. Healtekokkulugemine sünnib valimisringkonna keskkomitees.

12. Valimise kulud kannab iga ringkonna valimisekomitee — maaõnna omavalitsus.

13. Valimise seaduses tuleb ära tähendada:

- a) valimise õiguse tingimised,
- b) valijate nimekirjad,
- c) valimiste toimekonnad,
- d) valimiste protsedur,
- e) hääle lugemine ja saadikute arv,
- f) valimiste kontroll,
- g) rahaline külg,
- h) vastutus.

L i s a : Näitus Soome valimise korrast.

Soome süsteem.

Valijateringkonnas 12 saadikut

Valimis quotient
61.000
12

	I valijate liit									II valijate liit						6 valijate ühisus		
	1 valijate ühisus			2 valijate ühisus			3 valijate ühisus			4 valijate ühisus			5 valijate ühisus					
Hääli antud	10.000			8 000			12.000			7.000			9.000			15.000		
Kandidatid	A ₁	10.000		A ₂	8.000		A ₃	12.000		A ₄	7.000		A ₅	9.000		A ₆	15.000	
	B ₁	5.000		B ₂	4.000		B ₃	6.000		B ₄	3.500		B ₅	4.500		B ₆	7.500	
	C ₁	3.333		C ₂	2.666		C ₃	4.000		C ₄	2.333		C ₅	3.000		C ₆	5.000	
Kandidatide järjekord igas liidus	A ₃	A ₁	A ₂	B ₃	B ₁	B ₂	C ₃	C ₁	C ₂	A ₅	A ₄	B ₅	B ₄	C ₅	C ₄	A ₆	B ₆	C ₆
Healte arv iga liidu eest	I. 10.000 + 8.000 + 12.000 = 30.000									II. 7.000 + 9.000 = 16.000						III. 15.000		
Liidu järjenumbrid : (kandidatide arvu jä- rele)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	2	3	4	5	6	1	2	3
	30.000	15.000	10.000	7.500	6.000	5.000	4.286	3.750	3.333	16.000	8.000	5.333	4.000	3.200	2.666	15.000	7.500	5.000
Vastavad kandidadid	A ₃	A ₁	A ₂	B ₃	B ₁	B ₂	C ₃	C ₁	C ₂	A ₅	A ₄	B ₅	B ₄	C ₅	C ₄	A ₆	B ₆	C ₆
Ühe ringkonna numbrite järjekord	I	III	V	VII	IX	XI	XIII	XV	XVI	II	VI	X	XIV	XVII	XVIII	IV	VII	XII
Üleüldine kandidatide kord	A ₃	A ₅	A ₁	A ₆	A ₂	A ₄	B ₃	B ₆	B ₁	B ₅	B ₂	C ₆	C ₃	B ₄	C ₁	C ₂	C ₅	C ₄
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV	XV	XVI	XVII	XVIII
Valitud :	1 v. ühis, 2 (10.000)			4 v. üh. - 1 (7.000)			6 v. üh. - 3 (15.000)			2 " " 2 (8.000)			5 " " 2 (9.000)			3 " " 2 (12.000)		

LISA nr. 2.

II lugemisel tehtud
parandused

Maanõukogu kodukorra juurde.

§ 20. Maanõukogu astub aasta jooksul vähemalt kaheks korraliseks istumisejärele kevadel ja sügisel kokku, misjuures kokkutuleku aja lähemalt äramäärab juhatus ja maavalitsus.

Erakorralised istumisejärgud kutsutakse tarvidust mööda kokku Maanõukogu, juhatuse või Maavalitsuse otsuse järele, kas enese äranägemise, ehk 15 liikme kirjaliku nõudmise peale.

Viimasel korral peab kokku kutsumine vähemalt kahe nädala jooksul sündima.

§ 21. Kevadisel istumisejärgul tulevad maavalitsuse aruanded järelevaldamisele. Sügisel korralisel istumisejärgul arutatakse omavalitsuse sissetulekute- ja väljaminekute-eelarvet järgmise kalendri- ehk aruande aasta peale. Kui maamaksude eelarve 31. detsembriks vastu võetud ei ole, jääb vana maksu jaotus maksma.

§ 25. Maanõukogul tulevad harutamisele küsimused, mis temale ette panevad maanõukogu juhatuse ja juhatuse kaudu: 1. Maavalitsus; 2. keskvalitsus ehk selle õigustatud asemikud ja kohalikud omavalitsused; 3. Maanõunikud (s. o. nõukogu liikmed), ja 4. erainimesed ning asutused, — viimased ainult siis, kui Maanõukogu neid harutamisele võtta otsustab.

§ 44. Maanõunik võib kõnelda iga ettepaneku kohta mitte rohkem, kui kaks korda, teisel korral mitte üle 15 minuti. Sõna võib võtta erakorraliseks teadaandmiseks päeva-, koosoleku- ja asjaharutamise korra kohta, tegelikult märkuseks, hääletamise motiivide kohta ja isiklises asjus, ainult üks kord ja mitte üle kolme minuti.

Hääletamise motiivide kohta antakse sõna enne hääletamist. Sõna isiklises asjus antakse koosoleku lõpul, teistes küsimustes, mis selle punkti kolmandas osas üles loetud, kõnelejate järjekorrast väljaspool. Teatud küsimuses harutamise korra kohta antakse sõna kahele poolt ja kahele vastu.

Isiklises asjus ja hääletamise motiivide juures vaieldust ei lubata.

§ 51. Otsused tehakse liht hääleenamusega, väljaarvatud küsimused liikumata varanduste omandamise ja võõrandamise, obligatsioon-laenude ja iseäraliselt ettenähtud küsimuste otsustamise juures, mis $\frac{2}{3}$ hääle enamusega otsustatakse.

§ 55. Protokoll pannakse koosolekute ruumis juhatuse lauale välja mitte hiljemalt, kui kolmandal päeval.

Liikmetel on õigus kolme päeva jooksul protokolliga kohta märkusi teha ja oma kõneosa kohta parandusi sisse anda. Need parandused ei või aga koosolekul ettekan- tud asjadest lahku minna.

Üksikute kõnelejate kõnede kohta võivad protokollis ainult kõnelejad ise märkusi teha.

Tä h e n d u s: Viimaste koosolekute protokolliga kinnitamiseks määrab Maanõukogu eriasemikud.

§ 61. Koosoleku juhataja annab sõna üleskirjutamise järjekorras; temal enesel kui ka maavalitsuse liikmetel maavalit- suse asjus on sõnaõigus väljaspool järje- korda.

VIII. Distsiplinarne kord.

§ 62. Korrapidamine Maanõukogu koosolekutel on juhataja hooleks. Temal on õigus kõnelejaid peatada, kui nemad ainet kõrvale kalduvad, korda rikuvad ehk haavavaid sõnu tarvitavad, kõneleja- tele mittekohaste sõnade ja ütluste eest märkusi teha, korrale kutsuda, kolmekor- ralise hoiatuse järele sõna ära võtta ja koosolekule ettepanna kõnelejat mitte rohkem kui 3 koosolekuks välja heita $\frac{1}{2}$ hääle enamusega. Enne väljaheitmise otsustamist antakse väljaheidetavale isik- liseks seletuseks sõna.

Üleüldise ärevuse korral on juhatajal õigus koosolekule vahet teha, ehk seda ära lõpetada.

§ 64. Maanõunik, kes juhataja tege- vusega rahul ei ole, võib sellest protokolliga ülesvõtmist nõuda. Nende juhtumiste läbivaatamine antakse vanematekogu kät- te, kes ise, või poolte nõudmisel ehk maanõukogu kohustusel asja lõpuliikumise otsus- tamiseks maanõukogule ettepane- b.

§ 65. Kui koosoleku ruumis viibijad pealtkuulajad vahelehiütetega, meeleva- lduusega ehk muul viisil koosoleku korda rikuvad, siis kutsub juhataja neid kor- rale. Tarvilisel korral võib juhataja neid saalist lahkuma sundida. Kõikide kõrva- liste isikute lahkumise küsimust võib ainult Maanõukogu otsustada.

§ 66. Kui maanõunik, ilma vabanda- vate põhjusteta, kahest järgnevast istu- misejärgust osa ei ole võtnud, siis arva- takse, et tema volitused maha on pannud, ja tema asemele astub järjekorras uus kandidaat väljaastunu nimekirjast, samuti ka nende asemele, kes vabatahtliselt lah- kunud või seadusliselt tagandatud.

LISA nr. 3.

Eesti Ajutise Maanõukogu
kodu kord.

I. Maanõukogu avamine.

1. Uuestivalitud Maanõukogu esimese koosoleku kutsub kokku Maavalitsuse poolt selleks määratud isik, kes ka koos-

oleku avab, mille järele koosolekut kõige vanem liige juhutama hakkab.

2. Avamise järele asub Maanõukogu oma liikmete volituste läbivaatamisele.

3. Maanõukogu jaguneb oma liikmete volituste läbivaatamiseks liisu järele 3 jaoskonda. Liisuvõtmiseks kirjutatakse sedelikeste peale nii mitu korda arvud 1, 2, 3 igale sedelikesele üks arv, mitu liiget, 3 peale jagatud, nõukogusse on valitud. Iga koosolija võtab liisku ja arvatakse sellesse jaoskonda, mille numbri ta välja tõmmanud.

Tähendus: Maanõukogu liikme äraolekul võtab tema asemel liisku juhataja.

4. Jaoskonnad asuvad Maanõukogu liikmete valimiste ja volituste läbivaatamisele. Selleks lähevad kõikide maakondade valimiskogude valimiste aktid, Maanõukogu juhatus kaudu jaoskondade kätte, maakondade tähestiku järele, igasse jaoskonda 3 maakonda ühes vastavate linnadega.

5. Jaoskonnad valivad enda keskelt juhataja, kirjatõimetaja ja soovi järele ka iseäralise aruandja.

6. Üksikute valimistoimetuste läbivaatamiseks võivad jaoskonnad erikomisjonisid asutada, milles vähemalt kolm liiget peab olema.

7. Jaoskondadel on õigus mitte ainult valimiste kirjalikku talitust läbi vaadata, vaid ka maakonna valimiskogude juhatuselt ja ametnikkudelt täiendavaid teateid nõuda ja tunnistajaid ning asjas huvitatud isikuid üle kuulata, missuguse otstarbega neil õigus on sellekohaste ametiasutuste ja isikute poole pöörata.

8. Maanõukogu liige, kelle volituste kohta kahtlus tekkinud, kuulatakse üle, kuid otsus tehtakse ilma tema juuresolekuta.

9. Läbivaatamise tagajärgede kohta tehtakse protokoll ja antakse Maanõukogu koosolekule teada.

10. Kõik jaoskondade otsused tehakse liht hääleenamusega, kusjuures üle poole jaoskonna liikmetest koos peab olema.

11. Peale Maanõukogu liikmete valimistalituste läbivaatamist jaoskondades, astub Maanõukogu uuesti üldiliseks koosolekuks kokku, kuulab jaoskondade aruanded ja otsustab valimiste kinnitamise küsimuse.

12. Üksikute liikmete volituste tühjakstunnistamiseks on $\frac{2}{3}$ hääleenamust vaja, kuna hääletamine kinniselt sedelitega sünnib.

13. Liige, kelle volituste kinnitamine edasilükatud, jääb lõpuliku otsustamiseni Maanõukogu liikmete hulka, ja tal on kõik liikme õigused.

14. Kui enam kui pool Maanõukogu valitud liikmete volituste arvust kinnita-

tud (Maksmapanemise sead. määr. § 3, I jagu) asub Maanõukogu juhatus valimisele. (Maksmapanem. sead. määr. § 3, II jagu.)

15. Juhatus liikmete valimine sünnib kinnisel hääletamisel. Valituks tunnistatakse, kes üle poole kõigi Maanõukogu liikmete häälest on saanud.

16. Juhatus seisab koos: esimehest, esimesest ja teisest abiesimehest, sekretärist ja selle esimesest ja teisest abist.

17. Maanõukogu kirjavahetus ja kantselei käib juhatus võimkonda.

18. Maanõukogu protokollide kirjutamine sünnib Maanõukogu sekretäride juhatusel ja vastutusel Maavalitsuse sekretariadi poolt. Maanõukogu otsused antakse täidesaatmiseks viibimata juhatus poolt Maavalitsusele edasi.

II. Maanõukogu istumisjärgud.

19. Maanõukogu istumisjärgud on korralised ja erakorralised.

20. Maanõukogu astub aasta jooksul vähemalt kaheks korraliseks istumisjärguks kevadel ja sügisel kokku.

Kokkutuleku aja määrab lähemalt juhatus ja maavalitsus.

Erakorralised istumisjärgud kutsutakse tarvidust mööda kokku Maanõukogu juhatus või Maavalitsuse otsusel, kas nende endi äranägemise järele, ehk 15 liikme kirjalikul nõudmisel.

Viimasel juhtumisel peab kokkukutsumine vähemalt kahe nädala jooksul sündima.

21. Kevadisel istumisjärgul tulevad Maavalitsuse aruanded läbivaatamisele. Sügisel korralisel istumisjärgul arutatakse Maa sissetulekute ja väljaminekute eelarved järgmise kalendri- ehk aruandaasta kohta. Kui maamaksude eelarve 31. detsembriks vastu ei ole võetud, jääb vana maksujaotus jõusse.

22. Maanõukogu istumisjärgusid avab, juhatab koosolekuid ja lõpetab neid Maanõukogu esimees ehk tema asemik.

23. Istumised on avalikud; nende kinniseks tunnistamiseks on vaja $\frac{2}{3}$ hääleenamust.

24. Istumisjärg lõpeb pärast ettemääratud küsimuste läbiarutamist ehk Maanõukogu otsuse järele.

III. Asjaajamise kord.

25. Maanõukogus tulevad arutusele küsimused, mis Maanõukogu juhatus ette paneb ja juhatus kaudu: 1, Maavalitsus; 2, Keskvalitsus, ehk selle õigustatud asemikud, ja kohalikud omavalitsused; 3, maanõunikud (s. o. nõukogu liikmed), ja 4, eraisikud ning -asutused, — viimased ainult siis, kui Maanõukogu neid ettepanekuid arutamisele otsustab võtta.

26. Iga maanõunik võib Maanõukogule ettepanekuid teha. Ettepanekud pea-

vad kirjalikud olema, kuid nõukogul ja juhatusel on õigus ka suusõnalise ettepanekuga leppida.

27. Maanõukogu otsustab, kas ettepanekut otsekohe arutamisele võtta, või seda enne komisjoni läbivaatamiseks anda.

28. Iga sissetulnud ettepaneku arutamise korra kohta antakse sõna kahele poolt ja kahele vastu. Otsus selles asjas tehakse liht hääleenamusega.

29. Kui algataja ettepanekut rutuliseks on tunnistada palunud ja Maanõukogu selle ettepaneku vastu võtnud, siis võetakse küsimus otsekohe sisuliselt arutamisele.

30. On küsimus otsustatud komisjoni kätte anda, siis arutab Maanõukogu seda asja ainult peale komisjoni aruande ära kuulamist.

31. Iga küsimus ja ettepanek, mis endas teatavat määrust sisaldab, peab kolmel korral Maanõukogus arutamisele ja lugemisele tulema. Küsimused ja ettepanekud, mis juhuslist laadi kannavad ehk ainult üksikuid juhtmõtteid ja näpunäiteid sisaldavad, otsustatakse lõpulikult ühekordse arutamise järele.

32. Enne ettepaneku üksiasjalist arutamist, avatakse tema kohta üldised läbirääkimised.

33. Pärast üldiseid läbirääkimisi teeb Maanõukogu otsuse, kas ettepaneku üksikasjalisele arutamisele asuda, ettepanek tagasi lükata või uuesti komisjoni kätte anda.

34. Sisulisi parandusi võib teha ettepaneku ehk eelnõu esimesel ja teisel arutamisel.

35. Kolmandal lugemisel võib eelnõu ainult kahe eelmise lugemise paranduste piirides arutada.

36. Määruste lõpulikult redigeerimiseks valitakse iseäraline komisjon, kes kõik määrused keelisel läbivaatab. Maanõukogu võib otsustada määrust ka ilma redaktsionkomisjoni läbivaatamata lõpulikult maksma panna.

37. Maanõukogul on järgmised alalised komisjonid: a) õigusteadline, b) eelarvekomisjon, c) redaktsionkomisjon ja d) üldiste asjade komisjon.

38. Kui otsustatud on ettepanek komisjoni anda, siis määrab Maanõukogu tema läbivaatamiseks kas mõne alalise või ajutise komisjoni ehk valib selleks otstarbeks uue erikomisjoni.

39. Maanõukogu võib komisjonile kohuseks teha ettepanekut teatud tähtaja jooksul läbi vaadata.

40. Üksikute komisjonide sisemise asjaajamise korra ja eestseisuse kokkuseade määrab komisjon ise oma esimesel koosolekul. Kui Maanõukogu erikomisjoni kokkukutsujat ei ole määranud, siis kutsutakse tema kokku Maanõukogu esimehe poolt.

Maanõukogu liikmed võivad kõigi komisjonide koosolekutest sõnaõigusega osa võtta.

41. Iga asja kohta, mis komisjoni antud, peab viimane Maanõukogule aruande ehk referadi ette kandma, mis komisjoni peamõtteid ja ettepanekuid sisaldab.

Kui komisjon iseäralist aruandjat ei ole valinud, siis on esimees aruandjaks.

V. Läbirääkimiste kord Maanõukogu koosolekul.

42. Kõige pealt saab sõna komisjoni aruandja ehk ettepaneku tegija.

43. Aruandjal ja kaasaruandjal on sõna küsimuse arutamise eel sissejuhatuseks ja arutamise lõpul läbirääkimiste kokkuvõtteks ning lõpu-seletuseks.

Niisamuti on aruandjal sõna iga küsimuse üksiku osa arutamise lõpul.

44. Maanõunik võib kõnelda iga ettepaneku puhul mitte rohkem, kui kaks korda, teisel korral mitte üle 15 minuti. Sõna võib võtta erakorraliseks teadaandmiseks päeva-, koosoleku- ja asjaarutamisekorra kohta, tegelikult märkuseks, hääletamise motiivide kohta ja isiklistes asjus, ainult üks kord ja mitte üle kolme minuti.

Hääletamise motiivide kohta antakse sõna enne hääletamist.

Sõna isiklistes asjus antakse koosoleku lõpul; küsimustes, mis selle punkti teises osas üles loetud, antakse sõna väljaspool järjekorda.

Teatud küsimuse arutamisekorra kohta antakse sõna kahele poolt ja kahele vastu.

Isiklistes asjus ja hääletamise motiivide juures vaielusi ei lubata.

45. Peale selle võib koosolek kõnede lühendamise asjus teisi kitsendusi maksma panna: kõneaega vähendada, kõnelejate nimekirja kinni panna, kusjuures soovivad ennast üles anda ei või, ehk vaielusi hoopis ära lõpetada, ilma et üheskirjutatud kõnelejatele enam sõna antaks. Neid ettepanekuid teha ei ole lubatud koosoleku juhatajale.

46. Kõik ettepanekud ja parandused tehakse kirjalikult.

Kõnelejate ülesandmine sünnib samuti kirjalikult sedelitega, ehk kõnede vaheajal suusõnal.

47. Kõik parandused ja täiendused hääletatakse enne, kui need punktid ehk ettepanekud, mille kohta nad tehtud.

48. Kui ettepanekute tegija ehk komisjoni aruandja paranduse või täiendusega ühineb, siis ei panda seda parandust eraldi hääletamisele, vaid hääletamisele tuleb terve ettepanek muudetud kujul.

49. Kui parandusi ja täiendusi mitu, siis hääletatakse kõige pealt need, mis algettepanekust kõige rohkem lahku lähe-

vad. Kui sarnast vahet ei ole, siis hääletatakse sisseandmise järjekorras.

50. Hääletamine sünnib lahtiselt ehk kinniselt. Hääletamine sünnib kinniselt, kui seda vähemalt viis nõunikku nõuavad. Hääletamine võib $\frac{1}{2}$ liikmete soovil ka nimeline olla.

51. Otsused tehtakse liht hääleenamusega, väljaarvatud liikumata varanduste omandamiste ja võõrandamiste, obligatsioonlaenude ja iseäraliselt ettenähtud küsimuste juures, mille otsustamiseks $\frac{2}{3}$ hääleenamust vaja.

52. Koosolekud on otsusevõimulised, kui neist vähemalt pooled nimekirjas olevad Maanõukogu liikmed osa võtavad.

VI. Sisemine asjaajamine.

53. Päevakorra määrab kindlaks juhatus. Nõukogu võib aga seda kolme liikme ettepanekul ise määrata või ettepannud päevakorda muuta.

Juhatus peab päevakorra määramise juures ka vanematekogu otsust tähele panema.

54. Asjaajamise kohta kirjutatakse täielik protokoll, kuhu koosoleku käik, üksikute liikmete ettepanekud ja koosolekul olnud arutused üles tähendatakse. Läbirääkimiste sisu üleskirjutamiseks võib palgatud isikuid ehk stenografista tarvitada.

55. Protokoll pandakse koosolekuruumis juhatause lauale välja mitte hiljem, kui kolmandal päeval.

Liikmetel on õigus kolme päeva jooksul protokollile kohta märkusi teha ja oma kõneosa kohta parandusi sisse anda. Need parandused ei või aga koosolekul ettekantud asjadest lahku minna.

Üksikute kõnelejate kõnede kohta võivad protokollis ainult kõnelejad ise märkusi teha.

Tähendus: Viimaste koosolekute protokollile kinnitamiseks määrab Maanõukogu eriasemikud.

56. Maanõukogu liikmetel on õigus isearyamisi sisse anda, mis protokollile juurde lisatakse.

57. Kui p. 55 määratud ajal parandusi ei ole sisse antud, tunnistab juhatus protokollile kinnitatuks. Juhatause kohuseks on protokollisid sissetulnud märkuste kohaselt parandada. Parandaja ning juhatause vahel tekkinud arusaamatused otsustab vanematekogu, ehk tema ettepanekul Maanõukogu koosolek.

58. Kõik komisjonide protokollid, aruanded ja teatamised lisatakse selle koosoleku protokollile juurde, missugusel koosolekul nad tehtud olid.

59. Koosolekute protokollide asjus tarvitatakse üksikute protokollide süsteemi, millele eraldi lisad kaasa käivad.

60. Maanõukogu ja komisjonide koosolekutest võtavad osa üksi maanõunikud, kuid Maanõukogul ja tema komisjonidel

on õigus oma koosolekutele asjatundjaid kutsuda.

Maavalitsuse liikmetel on Maanõukogu koosolekul sõnaõigus.

61. Koosoleku juhataja annab sõna üleskirjutamise järjekorras; Maavalitsuse liikmetel Maavalitsuse asjus ja koosoleku juhatajal on sõnaõigus väljaspool järjekorda.

VII. Distsiplinarne kord.

62. Korrapidamine Maanõukogu koosolekul on juhataja hooleks. Temal on õigus kõnelejaid peatada ainest kõrvalekaldumise, korrarikkumise ja haavavate sõnade tarvitamise puhul, kõnelejatele mittekohaste sõnade ja ütluste eest märkusi teha, korrale kutsuda, kolmekorralise hoiatuse järele sõna ära võtta ja koosolekule ettepanna kõnelejat välja heita, kuid mitte rohkem, kui 3 koosolekuks. Väljaheitmiseks on vähemalt $\frac{2}{3}$ hääleenamust tarvis. Enne väljaheitmise küsimuse otsustamist antakse väljaheidetavale seletuseks sõna.

Üleüldise ärevuse korral on juhatajal õigus koosolek lõpetada ehk vaheaeg kuulutada.

63. Juhatajaga vaielusesse astuda ei ole lubatud.

64. Maanõunik, kes juhataja tegevusega rahul ei ole, võib nõuda selle protokolleerimist. Rahulolematuse põhjuste läbivaatamine antakse vanematekogu kätte, kes enese algatusel poolte nõudmisel ehk Maanõukogu kohustusel asja lõpuliikse otsustamiseks Maanõukogule ettepaneb.

65. Kui koosoleku ruumis viibivad pealtkuulajad vahelehiütetega, meelevaldusega ehk muul viisil koosoleku korda rikuvad, kutsub juhataja neid korrale. Tarvilisel korral võib juhataja neid sundida saalist lahkuma. Kõikide kõrvaliste isikute lahkumise küsimuse võib otsustada ainult Maanõukogu.

66. Kui maanõunik ilma vabandavate põhjusteta kahest järgnevast istumisejärgust osa ei ole võtnud, arvatakse tema volitused lõppenuteks ja tema asemele astub järjekorras uus kandidat väljalangenu nimekirjast. Vabatahtlikult lahkunud ehk seaduslikult tagandatud liikmete asemele astuvad samas korras uued kandidadid sellekohastest nimekirjadest.

Tähendus: Nõunik tunnistatakse istumisejärgust osavõtnuks, kui ta vähemalt pooltel istumisejärgu koosolekul on viibinud.

67. Tüliasjad Maanõukogu liikmete vahel õiendatakse vanematekogu vahekohtumisel vahekohtu teel.

VIII. Erijuhatuskirjad.

68. Maanõukogu annab erijuhatuskirjad oma asutustele ja oma eriülesannete täidesaatmiseks; eraldi antakse juhatuskiri eelarvete kokkuseadmiseks.

LISA nr. 4.

Maavalitsuse tervishoiu-
osakonna ajutine
juhatuskiri.

§ 1. Maavalitsuse Tervishoiu-osakond seisab koos arsti- ja aptegitoimkonnast. Nõuandvateks organideks osakonnale on maa Tervishoiu-nõukogu, arstide- ja rohudlastepäev.

§ 2. Maavalitsuse Tervishoiu-osakonna ja ühtlasi ka arstitoimkonna juhatajaks on arst; aptegitoimkonna juhataja peab olema eriteadlane.

§ 3. Maavalitsuse Tervishoiu-osakonna juhataja, kes Maanõukogu poolt valitakse ja ühtlasi Maavalitsuse liige, vastutab osakonna tegevuse eest Maanõukogu ees.

§ 4. Maavalitsuse Tervishoiu-osakond seab aasta eelarve ja aruande kokku ning paneb mõlemad Maavalitsuse kaudu Maanõukogule arutamiseks ja kinnitamiseks ette.

§ 5. Maavalitsuse Tervishoiu-osakond töötab eelarve piires iseseisvalt. Lisakredidi tarbekorral pöörab Osakond Maavalitsuse kaudu Maanõukogu poole.

§ 6. Osakonna toimkonnad töötavad iseseisvalt ja toimkondade juhatajatel on õigus eriteadlasi ja asjatundjaid nõupidamistele kutsuda.

§ 7. Maavalitsuse Tervishoiu-osakonna tegevuskavasse käib Eestimaa piirides olevate tervishoidliste asutuste ülemjuhatus ja valvus, hoolekandmine rahva tervishoiu eest jne.

Toimkondade järele on töö jaotus järgmine:

I. Arstitoimkond.

A. Avaliku tervishoiu eest hoolekandmine ja tervishoiu seisukohalt üleüldiste ja üksikute kahjulikkude mõjude kõrvaldamine:

1) Rahva tutvustamine trüki- ja suusõnal tervishoiu tähtsusega ja tervishoidlikkude küsimustega;

2) Tervishoidlik nooresoo kasvatus, mänguplatsid, sport, laste suvekoloniid, lasteaiad ja lastevarjupaigad;

3) Üleüldine rahvatoitlus, laste ja rinna-aste toitmine jne.;

4) Kontroll toidu-, joogi- ja maiusainete headuse, nende ainete valmistamis-asutuste ja müügikohtade üle ja nimetatud ainete võltsimise ärahoidmine;

5) Kontroll meiereide, piima ja piima-
produktide üle;

6) Hea joogivee eest hoolekandmine ja valvus kaevude üle; valvus jõgede ning järvede üle ja nende roojastamise ärahoidmine;

7) Kontroll avalikkude saunade, suelus- ja vanniasutuste ning tervisevete üle;

8) Õhupuhtuse eest hoolekandmine iseäranis vabrikute läheduses;

9) Maapinna puhtuse eest hoolekandmine, mustavee kõrvaldamine, kanalisatsioon ja selle mitmesugused süsteemid;

10) Valvus elukorterite, tööliste eluruumide, ühiselumajade, kirikute, seltsimajade, söögimajade, vöörastemajade, öömajade, vangimajade, karistusasutuste ja laevade tervishoidlise seisukorra järel (valgus, õhk, puhtus, küte, ventilatsioon ja teised tervishoidlised nõuded);

11) Surnute transport, matmine ja põletamine;

12) Tööstuse tervishoid, kutsehaigused, naiste ja alaealiste töö;

13) Kooli tervishoid;

14) Kohtulik meditsiin;

15) Võitlus külgehakkavate haiguste ja suguhaiguste vastu ja desinfektsioon; rüügepanemine;

16) Tervishoidlik valvus kogukonna ja eratapamajade üle;

17) Kogukondlikkude ja avalikkude ehituste ehitusplaanide heakskiitmine ja ehituste tarvituselevõtmise korral avamiseluba andmine tervishoiu seisukohalt.

B. Arstlik ja ravitsemise osa:

18) Eestimaa omavalitsuste asutustes töötavad arstid, velskerid, ämmaemandad ja muu sel alal töötav personal;

19) Haigemajad, hospitalid, barakid, sünnitamis- ja vaimuhaigete asutused, tervishoidlikka ülesandeid täitvad keemia-bakterioloogilised laboratoriumid jne. ja haigete transport;

20) Tervishoidlik statistika.

II. Aptegi toimkond:

21) Aptegi toimkonna alla käivad kõik Eestimaa piirides töötavad aptegid, rohukauplused ja rohuladud, arstirohtude laboratoriumid, -vabrikud ja -tehased, mineralvete-, puuviljajookide- ja limonadivalmistamise asutused;

22) Toimkonna alla käivate asutuste teadusliku ja tehnilise külje töstmine, kodumaa arstirohtude kasvatamine, korjamine ning ümbertöötamise edendamine;

23) farmatseutlik statistika ja aruanded.

§ 8. Maavalitsuse tervishoiu-osakonna arstitoimkonna otsekohe valitsuse alla käivad seesugused asutused, haigemajad ja hospitalid, millel ülemaaline ülesanne nagu kubermangu-haigemaja, kubermangu vaimuhaigete maja, Kuuda leprosoorium, ämmaemandate-, velskerite-, hambaarstidekoolid jne.

§ 9. Maavalitsuse Tervishoiu-osakond kogub kokku maakondade ja linnade Tervishoiu-osakondade kaudu tervishoiu osasse puutuva statistika, eelarved, aruanded ja saadab kõik sellekohased tarvilikud teated riigi keskarstivalitsusele.

Maa Tervishoiunõukogu.

§ 10. Maa Tervishoiunõukogu liikmed on:

- 1) Maavalitsuse Tervishoiu-osakond;
- 2) Iga maakonna ehk linna Tervishoiu-osakonna juhataja ja iga maakonna ehk linna Tervishoiunõukogu asemikud.

T ä h e n d u s: Tervishoiu töös ühinenud maakonnad ja linnad saavad maa Tervishoiunõukogusse tervishoiu-osakonna juhataja ja kaks arsti ühendatud maakonna ja linna tervishoiunõukogu poolt.

- 3) Maavalitsuse Tehnika-osakonna juhataja;
- 4) Maavalitsuse Veterinärtoimkonna juhataja;
- 5) Kubermanguhaigemaja vanim arst;
- 6) Eestimaa arstidehiidu ja arstide seltside poolt üks esitaja;
- 7) Üks esitaja Eestimaa rohuteadlasteliidu poolt;
- 8) Üks Eestimaa kooliõpetajate keskliidu esitaja;
- 9) Üks Eestimaa haigekassade keskliidu esitaja;
- 10) Üks Eestimaa tööliste seltside keskliidu esitaja.

§ 11. Maa Tervishoiunõukogu tuleb kaks korda aastas kokku, kevadel ja sügisel. Maa Tervishoiunõukogu koosolekuid juhatab Maavalitsuse Tervishoiuosakonna juhataja ehk selleks valitud isik, sekretäriks on Osakonna sekretär. Otsused tehakse liht häälteenamusega ja protokollile kirjutavad alla peale koosoleku juhataja vähemalt kolm nõukogu poolt valitud liiget.

§ 12. Maa Tervishoiunõukogu võib oma koosolekutele asjatundjaid ja eriteadlasi kutsuda.

§ 13. Maa Tervishoiunõukogu arutamise alla käivad kõik avalikku tervishoidu puutuvad küsimused, uuenduste ja sundslikkude määruste kavad ja nende väljatöötamine. Küsimused ja eelnõud pandakse päevakorradele Maavalitsuse Tervishoiu-osakonna ja Maa Tervishoiunõukogu liikmete poolt. Maa Tervishoiunõukogus väljatöötatud ja vastuvõetud eelnõud ja määrused tervishoiu alal paneb Maavalitsuse Tervishoiu-osakonna juhataja Maapäevale ette.

Arstide-päev.

§ 14. Arstide-päeva ülesandeks on avalikku tervishoiusse, üleüldse arstiteadusse puutuvate küsimuste teaduslik uurimine ja arutamine.

§ 15. Arstide-päeva liikmed on kõik Eestimaa omavalitsuste asutustes teenistuses olevad arstid; peale selle võivad osa võtta hääleõigusega kõik Eestimaa piirides tegevad arstid.

§ 16. Arstide-päeva peetakse vähemalt üks kord kolme aasta jooksul. Kok-

kutuleku aja ja koha määrab eelmine arstide-päev.

§ 17. Arstide-päeva juhataja ja selle liikmete arvu määrab ja valib koosolek.

§ 18. Arstide-päeva otsused tehakse liht häälteenamusega ja need on juhtnõõrideks Eestimaa omavalitsuse tervishoiuosakondade tegevusel.

Rohuteadlaste-päev.

§ 19. Rohuteadlaste-päeva ülesanneteks on aptekidesse ja üleüldse rohuasjandusse ning rohuteadusse puutuvate küsimuste teaduslik arutamine.

§ 20. Rohuteadlaste-päeva liikmed on kõik Eestimaa omavalitsuse asutustes teenivad rohuteadlased. Hääleõigusega võivad osa võtta ka kõik Eestimaa piirides töötavad rohuteadlased.

§ 21. Rohuteadlaste-päeva peetakse vähemalt 1 kord iga aasta jooksul. Kokkutulekuaja ja koha määrab eelmine rohuteadlaste-päev.

§ 22. Rohuteadlaste-päeva juhataja ja selle liikmete arvu määrab ja valib koosolek.

§ 23. Rohuteadlaste-päeva otsused tehakse liht häälteenamusega ja need on juhtnõõrideks Eestimaa omavalitsuse aptegitoimkonnale ja aptegipidajatele.

LISA nr. 5.

Maakondade ehk linnade tervishoiu-osakonna ajutine juhatuskiri.

I.

Maakonna ehk linna tervishoiu-osakonna tegevuskava.

§ 1. Maakonna ehk linna tervishoiuosakond on maakonna ehk linna tervishoiu töö täidesaatev organ maakonna ehk linnavalitsuse juures. Juhtivaks organiks osakonnale on maakonna ehk linna tervishoiu-nõukogu.

§ 2. Maakonna ehk linna tervishoiuosakonna juhatajaks on arst, kes osakonna töö eest maakonna nõukogu ehk linnavolikogu ees vastutab.

§ 3. Maakonna ehk linna tervishoiuosakonna juhataja valitakse maakonna ehk linna tervishoiu-nõukogu ettepanekul maakonna nõukogu ehk linnavolikogu poolt. Kõik muu maakonna ehk linna teenistuses tervishoiu-osakonna alla käiva personali valib maakonna ehk linnavalitsus; arstide valimine sünnib maakonna ehk linna tervishoiu-nõukogu ettepanekul.

§ 4. Maakonna ja linna ühinemise korral tervishoiu tegevuses asutatakse lepitus-nõukogu. Lepitus-nõukogusse valitakse maakonna nõukogu ja linnavolikogu poolt ühepalju liikmeid. Lepitus-nõukogu liikmete arv ei või mitte alla 10 olla. Lepitus-nõukogu valib oma keskelt juha-

taja ja otsused tehtakse liht häälteenamusega. Kõik lepitus-nõukogu otsused ühisettevõtete asjus on maakonna nõukogule ja linnavolikogule lõpuotsuslikud.

§ 5. Maakonna ja linna ühendatud tervishoiu-osakonna juhataja valitakse ühise maa ja linna tervishoiu-nõukogu ettepanekul lepitus-nõukogu poolt, kelle ees tema oma tegevuse eest vastutab.

§ 6. Osakond töötab eelarve piirides iseseisvalt. Lisakredidi tarbekorral pöörab osakond maakonna ehk linnavalitsuse kaudu maakonna-nõukogu ehk linnavolikogu poole.

T ä h e n d u s. Maakonna ja linna ühinemise korral tervishoiu töös määrab lepitus-nõukogu maakonna ja linna peale langeva kredidi osa ja tarbekorral lisakredidi.

§ 7. Osakond seab kokku aasta eelarve ja aruande ja paneb mõlemad maakonna ehk linnavalitsuse kaudu maakonna-nõukogule ehk linnavolikogule kinnitamiseks ette. Osakond kogub kõik maakonna ehk linna tervishoiu statistika teated ja saadab sellekohased aruanded maavalitsuse tervishoiu-osakonda. Osakond saadab maakonna-nõukogu ehk linnavolikogu poolt vastuvõetud eelarved ja aruanded Maavalitsuse tervishoiu-osakonda.

T ä h e n d u s. Maakonna ja linna ühendatud tervishoiu-osakond töötab ühiste ja lahus ettevõtete eelarved eraldi välja. Ühiste ettevõtete eelarved lähevad lepitus-nõukogusse, lahus ettevõtete eelarved maakonna-nõukogusse ja linnavolikogusse. Ka aruannetes peab osakond selle juhtnööri järele käima ja tervishoiu statistika aruanded maakonna ja linna kohta lahus hoidma.

§ 8. Osakonna juhataja võib nõupidamistele eriteadlasi ja asjatundjaid kutsuda.

§ 9. Maakonna ehk linna tervishoiu-osakonna tegevuskavasse ja valitsuse alla käivad:

A.

Avaliku tervishoiu eest hoolekandmine ja tervishoiu seisukohalt üldiste ja üksikute kahjulikkude mõjude kõrvaldamine:

1) rahva tutvustamine trüki ja suusõnal tervishoiu tähtsusega ja tervishoidlikkude küsimustega;

2) tervishoidline nooresoo kasvatus, mänguplatsid, sport, laste suvekoloniid, lasteaiad ja laste varjupaigad;

3) üldine rahvatoitlus, laste ja rinnalaste toitmine jne.;

4) kontroll toidu, joogi ja maiusainete headuse, nende ainete valmistamise asutuste ja müügikohtade üle ja nimetatud ainete võltsimise ärahoidmine;

5) kontroll meiereide, piima ja piima-
produktide üle;

6) hea joogivee eest hoolekandmine ja valvus kaevude üle; valvus jõgede ja järvede üle ja nende roojastamise ärahoidmine;

7) kontroll avalikkude saunade, supelus ning vanniasutuste ja tervisevete üle;

8) õhupuhtuse eest hoolekandmine, isearanis vabrikute läheduses;

9) maapinna puhtuse eest hoolekandmine, mustavee kõrvaldamine, kanalisatsioon, assensatsioon ja selle mitmesugused süsteemid;

10) valvus elukorterite, tööliste eluruumide, ühiselumajade, kirikute, seltsimajade, söögimajade, võõrastemajade, öömajade, vangimajade karistusasutuste ja laevade tervishoidlise seisukorra järele (valgus, õhk, puhtus, küte, ventilatsioon ja teised tervishoidlised nõuded);

11) surnute transport, matmine ja põletamine;

12) tööstuse tervishoid, amethaigused, naiste ja alaealiste töö;

13) kooli tervishoid;

14) kohtulik meditsiin;

15) võitlus külgehakkavate haiguste ja suguhaiguste vastu; desinfektsioon; rüugete panemine;

16) tervishoidline valvus kogukonna ja eratapamajade üle;

17) kogukondliste ja avalikkude ehituste ehitusplaanide heakskiitmine ja ehituste tarvitusele võtmise korral avamise luba andmine tervishoiu seisukohalt;

B.

Arstline ja ravitsemise osa.

Osakonna alla käivad:

18) maakonna ehk linna ametis olevad arstid, velskerid, ämmaemandad, haigete ravitsejannad ja muu selles osas tegev olev personal;

19) maakonna ehk linna tarvidusi täitvad haigemajad, hospitalid, barakid sünitamise jne. asutused ja tervishoidlisi ülesandeid täitvad keemia bakterioloogilised laboratoriumid jne.; haigete transport;

20) aptegid, rohukauplused, limonadi ja kunstlikkude mineralvete valmistamise asutused;

21) tervishoiu statistika.

II.

Maakonna ehk linna tervishoiu-nõukogu.

§ 10. Maakonna ehk linna tervishoiu-osakonna nõuandvaks organiks on maakonna ehk linna tervishoiu-nõukogu.

Maakonna ehk linna tervishoiu-nõukogu liikmeteks on:

1) Maakonna ehk linna tervishoiu-osakonna juhataja;

2) kõik maakonna ehk linna teenistuses olevad arstid, keemia ja bakteriologia laboratoriumi juhataja, vanem insener, kanalisatsiooni ja veevärgi juhataja;

3) üks maakonna ehk linna maavalit-
suse aptekide esitaja;

4) üks maakonna ehk linna kooliõpe-
tajate liidu esitaja;

5) üks maakonna ehk linna haigekas-
sade esitaja;

6) üks maakonna ehk linna tööliste
seltside esitaja;

7) üks üürnikkude esitaja — linnades;

8) üks loomaarstide esitaja;

9) üks maakonna ehk linna nõukogu
liige.

T ä h e n d u s: Maakonna ja linna ühi-
nemise korral tervishoiu tegevuses
ühinevad esitajad maakonna ja
linna poolt.

§ 11. Maakonna ehk linna tervishoiu-
nõukogu uurib ja arutab maakonna ehk
linna avalikku tervishoiusse puutuvaid
küsimusi, töötab välja uuenduste ja sun-
dusliste määruste eelnõud ja vaatab või-
maluse järele läbi aasta eelarved ja aru-
anded. Tervishoiu-nõukogu arutab küsi-
musi, mis osakonna juhataja poolt ette
pandakse, kui ka neid, mis tervishoiu-
nõukogu enese poolt päevakorda võetakse.

§ 12. Maakonna ehk linna tervishoiu-
nõukogu tuleb kaks korda aastas (tarvi-
duse järele sagedamini) kokku, kevadel ja
sügisel. Tervishoiu-nõukogu koosolekut
juhatab osakonna juhataja ehk selleks
valitud isik, sekretäriks on osakonna
sekretär. Tervishoiu-nõukogu koosoleku
protokollile kirjutavad peale juhataja
kolm koosoleku poolt valitud liiget alla.

§ 13. Kõik maakonna ehk linna ter-
vishoiu-nõukogus väljatöötatud ja vastu-
võetud uuendused, eelnõud ja sunduslised
määrused tervishoiu alal jne. paneb osa-
konna juhataja maakonna ehk linna valit-
suse kaudu maakonna-nõukogule ehk lin-
navolikogule ette; ühtlasi saadab osakonna
juhataja tervishoiu-nõukogu protokollil
ärakirja kõikide otsustega Maavalitsuse
tervishoiu-osakonda, mitte hiljem kui kahe
nädala jooksul pärast tervishoiu-nõukogu
koosolekut.

LISA nr. 6.

Tervishoiu-hoolekandjate juhatuskiri.

§ 1. Maakonna ehk linna tervishoiu-
osakonna abiorganideks kohtadel peale
osakonna teenistuses seisva personali —
arstide, ämmaemandate, sanitaride, ravit-
sejannade jne. — on tervishoiu-hoolekand-
jad. Tervishoiu-hoolekandjad valib valla-
nõukogu ehk linnavolikogu ja määrab ka
nende arvu.

§ 2. Tervishoiu-hoolekandjate amet on
auamet. Tervishoiuhoolekandjad seisavad
kohaliku tervishoiu-arsti juhatusel all.

§ 3. Kõige vähemalt üks kord aastas

kutsub kohalik tervishoiu arst hoolekand-
jate koosoleku kokku. Koosolekul peetakse
läbirääkimisi möödaläinud ja eelseisva
tegevuse üle ja arst selgitab tervishoid-
likka küsimusi. Koosolek peetakse aasta
esimesel poolel.

§ 4. Tervishoiu-hoolekandjate ülesan-
ne on:

1) kohalikkude tervishoiu tingimis-
tega tutvunemine;

2) rahvale tervishoiu alal väljaantud
sunduslike määruste tähtsuse selgita-
mine ja nende täitmise järele valvamine;

3) miilitsale teatamine, kus meelde-
tuletustest hoolimata sunduslikud määru-
sed tervishoiu alal täitmata jäetud;

4) külgehakkavate haiguste laialilagu-
nemise korral jaoskonna arstile teatamine;

5) kirjalik aasta-aruanne omast tege-
vusest iseäralisel eeltrükil, mis jaanuari-
kuu jooksul jaoskonna arstile tuleb ära
anda.

LISA nr. 7.

Maapäeva sunduslik määrus külgehakka-
vate haiguste registreerimise kohta Eesti
kubermangus.

§ 1. Kõik Eestimaal töötavad arstid
on kohustatud külgehakkavate haiguste
leidmise korral registratsiooni-kaardiga
haigusest viibimata teatama kohalikule
tervishoiu-osakonnale ja nimelt: linnas
töötavad arstid — linna tervishoiu-osa-
konnale, maal töötavad arstid — maa-
konna tervishoiu-osakonnale. Linna ja
maakonna ühinemise korral töös tuleb
registratsioonikaardid saata ühendatud
maakonna-linna tervishoiu-osakonnale.

§ 2. Registreerimise alla käivad järg-
mised haigused: rõuged — variola; tuule-
rõuged — varicella; leetrid — morbilli;
sarlakid — scarlatina; läkastav köha —
pertussis; influentsa — influenza; põsk-
näärmete paistetused, mumps — parotitis
epidemica; difterit — diphteritis; soetõbi
— typhus (köhu- abdominalis, plekiline
— exanthemicus, korduv — recurrens);
köhutõbi-dysenteria; epidemiline ajukel-
me põletik — meningitis epidemica; ko-
lera — cholera asiatica; katk — pestilen-
tia; Siberi katk — antrax; tatitõbi —
malleus; veekartus — hydrophobia; pidali-
tõbi — lepra; tiisikus — tuberculosis.

§ 3. Maakondade ja linnade ja ühen-
datud maakonna-linna tervishoiu-osakon-
nad on kohustatud igal nädalal ja nimelt
esmaspäeviti Maavalitsuse tervishoiu-osa-
konnale registratsioonikaartide järele nä-
dala koguteateid saatma (pühapäevast
kuni laupäevani incl.) teatud tabelil, mil-
les haigused linna jaoskondade, resp. maa-
konna arstijaoskondade järel on ära
tähenstatud.

§ 4. Maakondade ja linnade ja ühendatud maakonna-linna tervishoiu-osakonnad on kohustatud ka kõik arstide poolt osakonda saadetud ülemal tähendatud külgehakkavate haiguste registratsiooni-kaardid igal nädalal ja nimelt esmaspäeviti saatma Maavalitsuse administratiiv-osakonna statistika toimkonda.

See sunduslik määrus astub jõusse 1. jaan. 1918 a. kõiki endiseid sellesse küsimusesse puutuvaid korraldusi kaotades.

Haigete registratsiooni-kaart.

Võru linna tervishoiu-osakonda.

Võrus.

... jaoskonna arsti . . . . . poolt.
Nr. . . . .

Haiguse teatamine

(teatav haigus alla kriipsutada)

Variola; varicella; morbilli; scarlatina; pertussis; ifluenza; parotitis epid.; diphteritis; typhus (abdominalis, exanthemicus, recurrens); dyzenteria; meningitis epid.; cholera; pestilentia; anthrax; malleus; hydrophobia; lepra; tuberculosis.

Linnajagu

Uulits

Nimi ja liignimi

Vanadus

Elukutse (haige ehk vanemate)

Kui koolis käib, kus

Kas on perekonnas, kus haigus ilmus, teisi kooliskäijaid, kes ja kus koolis

Millal jäi haigeks

" suri

Kas on haige alaline elanik või tuli mujalt, millal, kust

Desinfektsion

Tähendused

..... 19 . . . a.

Arst:

Haiguste registratsiooni-kaart.

Viru maakonna tervishoiu-osakonda
Rakveres.

... jaoskonna arsti . . . . . poolt.
Nr. . . . .

Haiguse teatamine

(teatav haigus alla kriipsutada)

Variola; varicella; morbilli; scarlatina; pertussis; influenza; parotitis epid.; diphteritis; typhus (abdominalis, exanthemicus, recurrens); dysenteria; meningitis epid.; cholera; pestilentia; anthrax; malleus; hydrophobia; lepra; tuberculosis.

..... maakonna arstijaoskond.

Vald

Talu, mõis

Nimi ja liignimi

Vanadus

Elukutse (haige ehk vanemate)

Kui koolis käib, kus koolis

Kas on perekonnas, kus haigus ilmus, teisi kooliskäijaid, kes ja kus koolis

Millal jäi haigeks

" suri

Kas on haige alaline elanik või tuli mujalt, millal ja kust

Desinfektsion

Tähendused

..... 19 . . . a.

Arst:

Haiguste nädala-registratsiooni kaart.

Maavalitsuse tervishoiu-osakonda.

Tallinn-Toompea.

Nr. . . . . Pärnu maakonna (linna) tervishoiu-osakonnast.

Pärnu maakonna (linna) tervishoiu-osakond

kuni ..... 19..... a.

Maakonna-arsti jaosk. (Linnajagu)							Haiguste nimed
I	II	III	IV	V	VI	VII	
							Variola Rõuged
							Varicella Tuulerõuged
							Morbilli Leetrid
							Scarlatina Sarlakid
							Pertussis Läkastav kõha
							Influenza Influenta
							Parotit. epid. Põsknäärm.paist.
							Diphtheritis Difteritis
							Abdominal. Kõhu-
							exanthem. plekiline-
							Recurrens Korduv-
							Dysenteria Kõhutõbi
							Meningit. epid. Ep. ajukelme põl.
							Cholera Kolera
							Pestilentia Katk
							Anthrax Siberi katk
							Malleus Tatitõbi
							Hydrophobia Veekartus
							Lepra Pidalitõbi
							Tuberculosis Tiisikus

h
a
i
g
e
t
e
a
r
v

ine.

Osakonna juhataja:

LISA nr. 8.

Ajutise Hindamise toimkonna korraldus.

§ 1.

Ajutine hindamise toimkond töötab Administrativ-Osakonna juures ja osakonna juhataja valve all Maavalitsuse poolt valitud juhataja ja sekretäri juhatusel. Teised toimkonna ametnikud võtab ametisse ja laseb lahti Administrativ-Osakonna juhataja, toimkonna juhataja ettepanekul.

§ 2.

Hindamisi kinnitab komisjon, mille liikmeks on Administrativ-Osakonna juhataja (esimees) rahaasjanduse osakonna juhataja, Hindamise toimkonna juhataja ja kolm Maanõukogu poolt valitud liiget. Komisjon on otsusevõimeline, kui pooled liikmed koos on. Otsused tehakse hääle enamusega.

§ 3.

Väljaminevad Hindamise toimkonna dokumendid kirjutatakse Administrativ-Osakonna juhataja, Hindamise toimkonna juhataja ja sekretäri ehk selle abilise poolt alla.

§ 4.

Hindamise toimkond seab oma asjaajamise viisi ise kindlaks.

Ajutise Hindamise toimkonna ülesanded.

§ 5.

Ajutise Hindamise toimkonna ülesanded on:

a) Maatükkide hindamine, kruntide lahutamise ja adrade ja maksurublade kokkuarvamine kruntide kokkuliitumise korral üksikutes maakondades maksvate hindamise eeskirjade põhjal.

b) Uute hoonete hindamiste korraldamine üksikute maakondades maksvate hindamise eeskirjade põhjal ja hinnatud hoonete täieline ehk osaline maksu alt vabastamine.

c) Vabrikute ja tehaste hindamiste korraldamine ja hinnatud vabrikute ja tehaste jäädavalt ehk ajutiselt maksuult vabastamine üksikutes maakondades maksvate hindamise eeskirjade põhjal.

d) Maksualuste maade põhjaraamatute korraspidamine.

e) Maksualuste hoonete põhjaraamatute korraspidamine.

f) Maksualuste maade nimekirjade kokkuseadmine maksu-tähtaegadeks.

g) Maksualuste hoonete nimekirjade kokkuseadmine maksu-tähtaegadeks.

h) Maksualuste vabrikute ja tööstuse hoonete nimekirjade kokkuseadmine maksu-tähtaegadeks.

i) Maapinna suuruse ja maaomanikude kohta puutuvate andmete alaline korrashoidmine.

k) Hoonetesse puutuvate andmete alaline korrashoidmine.

l) Vabrikute ja tööstuse hoonetesse puutuvate andmete alaline korrashoidmine.

m) Tunnistuste ja teadete väljaandmine Hindamise toimkonnas olevate aktide põhjal.

n) Riigi maamaksu ärajaotamine.

Kaebtused.

§ 6.

Hinnatud maade, hoonete, vabrikute ja tööstuse asutuste omanikkudel ja teistel asjast huvitatud isikutel on õigus ühe kuu jooksul, sellekohase teadaandmise kuupäevast arvatud, hindamise komisjoni hindamise vastu Maavalitsuse ees kaebtust tõsta.

Maavalitsuse otsused on lõpulikud.

Maamaksud tulevad, kaebtuste peale vaatamata, esialgse hindamise järele ära tasuda.

Kaebtused antakse hindamise toimkonnale sisse, kes neid, oma seletus juurde lisades, kuu aja jooksul Maavalitsusele otsustamiseks ette paneb.

Senise hoonete ja tööstuse-asutuste hindamise korra asemel (v. Juhatus Eestimaa Kubermangu kreisides olevate hoonete hindamise kohta III jagu ja Juhatus Eestimaa kubermangu kreisides olevate vabrikute ja tööstuste hoonete hindamise kohta maakonna lisamaksu võtmise tarvis III jagu) pandakse alamalseisvad määrused maksma:

III jagu. Hindamise toimetamine.

§ 1.

Hindamise ametikohad on:

a) Maavalitsuse hindamise toimkond ja tema juures asuv hindamise komisjon.

b) Maakonna hindamise komisjonid, mille arvu igas maakonnas Maakonna Nõukogu ära määrab. Hindamise komisjonide juhatajad ja liikmed valitakse maakonna nõukogude poolt. Iga komisjon seisab koos juhatajast ja kahest liikmest. Komisjoni istumisest võtab hääleõigusega osa selle valla vanem, mille piirides hinnatavad hooned asuvad. Komisjon võib omale asjatundjaid juurde kutsuda.

c) Maavalitsus, kui edasikaebtuse koht.

§ 2.

Enne hindamise töö alustust nõuab Hindamise toimkond vallavalitsuste käest teateid nende hoonete kohta, mis hindamise alla tulevad, ja seab nende teadete varal hinnatavate hoonete nimekirja kokku.

§ 3.

Hindamise toimikond jagab hindamise tööd maakonna komisjonide vahel ära ja saadab neile iga ühele nende ringkonna kohta käiva hinnatavate hoonete ja tööstuse asutuste ja vabrikute nimekirja.

§ 4.

Tööstuse asutuste hindamine toimetatakse 8 kuu vältusel ära, hinnatavate tööstuse asutuste ja vabrikute nimekirja kättesaamise päevast arvates.

§ 5.

Hindamise eeltööd tehtakse kohal hindajate poolt, keda Maavalitsus nimetab.

§ 6.

Hindajad toimetavad oma tööd maakonna komisjonide ülevaatusel all. Kõik hindamise komisjoni liikmed võivad hindajate eeltööde juures olla.

Hindamise komisjonid annavad hoonete omanikkudele ehk nende volinikkudele aegsasti teada, millal hindaja tuleb. Kui hoone omaniku ehk tema voliniku elukoht teadmata on, siis saadetakse sõnumik sinna paika, kus hinnatav hoone on.

Hoonete omanikkudel ja nende volinikkudel on õigus hindajate eeltöödega ennast tutvustada.

§ 7.

Kui hindajad kõik hindamisele tarviliised teated kokku on seadnud, siis valmistavad nad hindamise eelnõud ja panevad need maakonna Hindamise komisjonidele ette.

§ 8.

Maakonna hindamise komisjonid määravad sündsatel paikadel omas ringkonnas hindamiseks tähtajad ära ja kutsuvad tarbekorral asjatundjad ligi. Ühtlasi teadustavad maakonna komisjonid hinnatavate hoonete omanikkudele ehk nende volinikkudele ja teistele asjast huvitatud isikutele hindamise tähtajad. See hindamist ei takista, kui omanikud ehk volinikud ei ilmu.

§ 9.

Neil tähtaegadel katsutakse hindajate eelnõud läbi ja kuulatakse omanikkude ja volinikkude ja teiste asjast huvitatud isikute arvamised üle, kui nad on ilmunud. Kui seda vaja, siis laseb komisjon hindamise materjali kas hindaja või mõne komisjoni liikme poolt täiendada.

Täiendamise järel teeb komisjon uuel tähtajal otsuse, enne aga võtab ta omaniku arvamisi uuesti kuulda, kui ta kutse peale on ilmunud.

§ 10.

Kui Hindamise komisjon leiab, et tema ringkonnas hooneid, tööstusasutusi ja vabrikuid on, mis hindamise alla tulevad, mis aga hinnatavate hoonete nimekirja ei ole üle võetud (§ 3), siis tuleb

nende hoonete, tööstus-asutuste ja vabrikute tarvis iseäralik täiendav nimekirja valmistada ja nad ära hinnata.

Kui nimekirja niisugused hooned on üles pandud, mis Hindamise komisjoni arvamist mööda mitte hindamise alla ei tule, siis tuleb see ära tähendada ja põhjused üles panna, aga niisuguste hoonete hindamine ei tohi sellepärast mitte tege-mata jääda.

§ 11.

Tööstusasutuste ja vabrikute all olevatest hoonetest tulevad hinnata mitte ükski need, mis viimase kolme aasta jooksul ehitatud, vaid ka juba varemalt hinnatud hooned. Kui viimaste juurest mingit muutusi ei leita, mis nende väärtuse peale võiks mõjuda, siis võib endine hindamine maksma jääda.

§ 12.

Otsuse kohta, mis Hindamise komisjon teeb, kirjutatakse üllesseatud eeskujule järele protokoll, millele komisjoni liikmed alla kirjutavad, ja mis hinnatud hoonete ilmunud omanikkudele, nende volinikkudele ehk teistele tutvustamiseks teada antakse. Selle kohta teeb Hindamise komisjoni juhataja hindamise protokollil märkuse.

§ 13.

Hinnatud hoonete, tööstusasutuste ja vabrikute omanikkudel ja teistel asjast huvitatud isikutel on õigus ühe kuu jooksul maavalitsuse hindamise toimikonna kaudu Maavalitsuse ees kaebtust tõsta.

Üks kuu aega arvatakse hindamise päevast alates ka neile, kes selleks tähtajaks mitte ei olnud ilmunud.

§ 14.

Maakonna Hindamise komisjonid panevad hindamisetöö materjalid ja ka omanikkude ja huvitatud isikute kaebtused, mis on tõstetud. Maavalitsuse Hindamise toimikonnale ette.

§ 15.

Maavalitsuse Hindamise komisjon vaatab hindamised läbi ja määrab hindamiste kõrguse ära; kus vaja, täiendab ta enne materjale Hindamise komisjonide abil. Sissetulnud kaebtused annab komisjon ühes oma arvamisega kuu aja jooksul Maavalitsusele edasi.

§ 16.

Hoonete omanikkudel ja teistel asjast huvitatud isikutel on õigus hindamise protokollist ära kirju saada.

LISA nr. 9.

Eestimaa Maa Nõukogule.

Nõuniku J. Temant'i

P a l v e.

3. augustil s. a. andis Maa Nõukogu esimees hra Vallner vekslit 7000 rubla

suuruses välja, mille terminiks 3. november s. a. on ja mis Tallinna Linna Pangas minu poolt diskonteeritud sai Maa Nõukogu väljaminekute katteks Maa Nõukogu ja presidiumi otsuste põhjal. Praegusel korral palun Maa Nõukogu presidiumi otsuse põhjal Maa Valitsust kohustada ülemal nimetatud vekslit välja osta, ehk teist viisi selle asja korraldada, et isiklikust vastutamisest presidiumi liikmeid peasta, sest see veksell sai sisulikult ainult senni nõndasugusel näol väljaantud, kunni Maa Valitsus ennast korraldanud on.

19 2/X 17.

J. T e m a n t (allkiri).

LISA nr. 10.

Телеграмма.

Срочная. Пиип. Губернский Земский Совет. Ревель. Совещание во вторник, пригласите представителя. Шаскольский.

LISA nr. 11.

Телеграмма.

Срочная. Пиип. Губернский Земский Совет. Ревель. Совещание в среду. Шаскольский.